

ATLAS OKULISTYKI PSA I KOTA

WYDANIE 2

Redakcja wydania polskiego
PAWEŁ STEFANOWICZ

ATLAS OKULISTYKI PSA I KOTA

Javier Esteban Martín

Wydanie 2

Redakcja wydania polskiego
Paweł Stefanowicz

edra
URBAN & PARTNER

Tytuł oryginału: *Quick Guidebook to Canine and Feline Ophthalmology, Second Edition*
Autor: Javier Esteban Martín

Copyright © 2019 Grupo Asís Biomedica, SL
Plaza Antonio Beltrán Martínez, n.º 1, planta 8 – letra I
(Centro empresarial El Trovador)
50002 Zaragoza – Spain

Second edition of *Quick Guidebook to Canine and Feline Ophthalmology*
(2017, ISBN: 978-84-16818-98-3)

First printing: September 2019

This book was originally published in Spanish under the title:
Guía rápida de oftalmología canina y felina

© 2009 Grupo Asís Biomedica, SL
ISBN Spanish edition: 978-84-92569-14-4

ISBN: 978-84-17640-87-3

Servet is the publishing house of Grupo Asís

Wszelkie prawa zastrzeżone, szczególnie prawo do przedruku i tłumaczenia na inne języki. Żadna z części tej książki nie może być reprodukowana lub przenoszona w jakiegokolwiek formie na wszelkie nośniki elektroniczne, mechaniczne lub inne, włączając kserokopię, nagrywanie lub inne systemy składowania i odzyskiwania informacji bez uprzedniej pisemnej zgody Wydawnictwa.

Ze względu na stały postęp w naukach weterynaryjnych lub odmienne opinie na temat diagnozowania i leczenia, jak również możliwość wystąpienia błędów, prosimy, aby w trakcie podejmowania decyzji terapeutycznej uważnie oceniać zamieszczone w książce informacje.

© Copyright for the Polish edition by Edra Urban & Partner, Wrocław 2024

Redakcja naukowa wydania polskiego i tłumaczenie z j. angielskiego:
dr n. wet. Paweł Stefanowicz
ECVO ESE, DVM, PhD

Prezes Zarządu: Giorgio Albonetti
Redaktor naczelny: lek. Edyta Błażejewska
Redaktor tekstu: Mirosław Jarosz
Redaktor prowadzący: lek. wet. Anna Stasiak
Skorowidz: lek. wet. Iga Mikutowicz-Ossysek

ISBN 978-83-67447-89-8

Edra Urban & Partner
ul. Kościuszki 29
50-011 Wrocław
tel.: + 48 71 726 38 35
biuro@edraurban.pl
www.edraurban.pl

Skład i przygotowanie do druku: Andrzej Kuriata

Marinie, mojej żonie, która jest moim
życiem,

z całą moją miłością.

Ku pamięci Yako, mojego pupila.

Autor

Javier Esteban Martín

Degree in Veterinary Medicine
Diplomate in Veterinary Ophthalmology
Ocaña Veterinary Clinic
Madrid, Spain

Współautorzy

Cristina Fernández Algarra

Degree in Veterinary Medicine
Veterinary diagnostic cytology service
Madrid, Spain

Jaume Altimira Palau

PhD in Veterinary Medicine
Veterinary diagnostic histopathology service
HISTOVET
Barcelona, Spain

Elena Alonso Fernández-Aceytuno

PhD in Veterinary Medicine
Veterinary Cytology and Pathology Laboratory
Madrid

Andrés Calvo Ibbitson

Veterinary pathologist
CITOPATH
Madrid, Spain

Valentina Lorenzo Fernández

Diplomate ECVN
Director of the Neurología Veterinaria neurology referral
centre
Madrid, Spain

María Carmen Tovar Sahuquillo

Profesor medycyny i chirurgii klinicznej, profesor okulistyki w Szkole Weterynaryjnej w Murcji.

Uzyskała dyplom z okulistyki na Uniwersytecie Autonomicznym w Barcelonie oraz certyfikat z zaawansowanej okulistyki w Szkole Weterynaryjnej w Tuluzie. Członek Latinoamerykańskiego Kolegium Okulistyki Weterynaryjnej (CLOVE, Colegio Latinoamericano de Oftalmólogos Veterinarios).

Wielokrotnie nagradzana w dziedzinie okulistyki przez Hiszpańskie Stowarzyszenie Lekarzy Weterynarii Małych Zwierząt (AVEPA, Asociación de Veterinarios Españoles Especialistas en Pequeños Animales).

Prelegentka na wielu konferencjach i spotkaniach naukowych, a także prowadząca zajęcia, seminaria i konferencje z dziedziny okulistyki weterynaryjnej.

Przedmowa

Okulistyka weterynaryjna cieszy się już bogatą historią. Dostępnych jest także wiele informacji w tym zakresie. Pierwsze prace dotyczące tej dziedziny medycyny pochodzą z czasów starożytnych. Od tego momentu powstało wiele opracowań dotyczących okulistyki weterynaryjnej, zarówno autorów europejskich, jak i amerykańskich. Wiele z tych książek zostało przetłumaczonych na język hiszpański, natomiast Javier Esteban Martín jest pierwszym hiszpańskim lekarzem weterynarii, który napisał książkę poświęconą okulistyce weterynaryjnej.

Kiedy spotkałam go kilka lat temu na konferencji okulistycznej, byliśmy na początku swojej kariery. Javier był osobą wyjątkowo sympatyczną, nieco nieśmiałą i niezwykle kulturalną. Jednocześnie był on ogromnie pracowity i chętnie dzielił się swoją wiedzą. Bardzo szybko przekonałam się, że Javier jest wyjątkowy. Jestem mu bardzo wdzięczna, że umożliwił mi napisanie tej przedmowy i podzielenie się z czytelnikami informacjami na jego temat, bo takich okazji jest niestety niewiele. Zazwyczaj koncentrujemy się bowiem na wadach osób, a nie na ich talentach i uzdolnieniach.

Oddajemy w Państwa ręce już drugie wydanie tego atlasu. Jestem przekonana, że spotka się on z Państwa uznaniem. Jest to pozycja wyjątkowo praktyczna, dostarczająca łatwo dostępnych i użytecznych informacji. Sam autor jest gwarancją jakości tego atlasu, a swoją klasę potwierdził już w jego pierwszym wydaniu.

Drogi Javierze, jestem przekonana, że książka ta odniesie ogromny sukces i zachęci Cię do podejmowania kolejnych wartościowych wyzwań.

Z serdecznością,

María Carmen Tovar Sahuquillo

Podziękowania

Za tym niewielkim atlasem kryje się ogromny wysiłek i jednocześnie wielka satysfakcja.

Książka ta nie powstałaby bez wsparcia i pracy wielu osób.

Dziękuję firmie SERVET za danie mi szansy na przekazanie mojej pasji do okulistyki weterynaryjnej. Dziękuję całemu zespołowi za wspaniałą pracę i wysiłek redakcyjny.

Podziękowania dla firmy HISTOVET, dla dr Eleny Alonso Fernández-Aceytuno, dla firmy CITOPATH i Cristiny Fernández Algarry za udostępnienie mi zdjęć histopatologicznych i cytologicznych, które zostały zamieszczone w atlasie. Wysokość tych zdjęć odzwierciedla najwyższe standardy i profesjonalizm wszystkich, którzy mi pomagali.

Podziękowania kieruję dla mojej przyjaciółki i koleżanki Valentyny Lorenzo, profesjonalistki i wspaniałej osoby, za zdjęcia z badania metodą rezonansu magnetycznego oraz obrazu cytologii płynu mózgowo-rdzeniowego.

OGROMNE PODZIĘKOWANIA kieruję także do wszystkich klinik weterynaryjnych, które przez tyle lat obdarzyły mnie zaufaniem. Pacjenci, których mogłem u Was leczyć, byli dla mnie inspiracją i pomogli mi doskonalić się każdego dnia.

Podziękowania dla moich kolegów z kliniki weterynaryjnej Ocaña. Dla Marí za pomoc w tworzeniu indeksu alfabetycznego i za bycie lekarzem przez duże „L”. Dziękuję Mario i Patricii za bycie wspaniałymi anestezjologami, Gustavo – za bycie tym, kim jest (nigdy się nie zmieniaj), a Pili i Mamen za wspaniałą współpracę i cierpliwość. Ale przede wszystkim... DZIĘKUJĘ za Waszą przyjaźń.

Dziękuję moim przyjaciołom, lekarzom weterynarii, dla których okulistyka, tak jak dla mnie, jest ogromną pasją: Marcowi, Marii Carmen, José Marii, Eduardowi, Evie, Alfonsowi, Cliniowi, Elisie, Fernandowi, Victorii, Jorgemu... Dziękuję Wam za mile spędzone chwile i za wsparcie.

Szczególnie chciałbym podziękować mojej rodzinie za wiarę we mnie i miłość. Jesteście dla mnie najważniejsi.

Na koniec dziękuję mojej żonie MARINIE za jej nieskończoną cierpliwość, długie wyczekiwania i bezwarunkowe wsparcie. Dedykuję jej każdą stronę tej książki. DZIĘKUJĘ CI, ŻE JESTEŚ.

Javier Esteban

Wprowadzenie

Celem tego atlasu jest dostarczenie zarówno lekarzom weterynarii, jak i studentom szybkich wskazówek, które ułatwią rozpoznanie najczęściej spotykanych dolegliwości okulistycznych w codziennej praktyce.

Intencją nie było tu dostarczenie szczegółowych informacji z zakresu anatomii lub patogenezy ani też wyczerpującej listy wszystkich możliwych opcji diagnostycznych i terapeutycznych w formie tabel czy grafik. Celem tego opartego na prezentacji zdjęć atlasu jest zapoznanie lekarzy weterynarii praktyki ogólnej z patologią narządu wzroku w stopniu umożliwiającym szybkie rozpoznanie i zidentyfikowanie struktur objętych procesem chorobowym w obrębie gałki ocznej.

Każde zdjęcie opatrzone jest definicją danej jednostki chorobowej oraz opisem, który umożliwia jej rozpoznanie i zlokalizowanie. Książka ta zawiera również wiele ciekawych informacji na temat przebiegu choroby, rozpoznania, leczenia, rokowania, predyspozycji rasowych itp.

Wszystkie zdjęcia w tym atlasie stanowią ilustrację przypadków rzeczywistych pacjentów, dlatego niektóre są proste w interpretacji, podczas gdy inne wymagają więcej wysiłku, aby dokładnie rozpoznać problem.

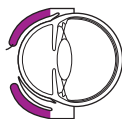
Mam nadzieję, że niniejszy atlas pomoże znaleźć odpowiedź chociaż na niektóre pytania dotyczące okulistyki i ułatwi niesienie pomocy pacjentom.

Życzę miłej lektury!

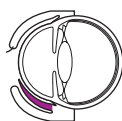
Javier Esteban

Spis treści

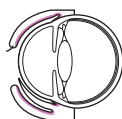
Organizacja atlasu	2
W jaki sposób korzystać z tego atlasu	2
Kluczowe oznaczenia znajdujące się w atlasie	3
Struktury anatomiczne	4
Oko i przydatki	4
Aparat łzowy	5
Powieki	7
Niewykształcenie powieki (agenezja, szczelina)	9
Skórzak powieki (dermoid)	10
Podwinięcie (entropium) powieki u psa rasy shar pei	12
Podwinięcie (entropium) powieki u psa rasy chow chow ...	17
Podwinięcie	19
Podwinięcie przynosowe	20
Podwinięcie boczne	24
Bliznowate podwinięcie powieki	27
Podwinięcie powiek w wyniku braku podparcia ze strony gałki ocznej	29
Odwinięcie powieki (ektropium)	30
Podwinięcie/odwinięcie	35
Podwinięcie/odwinięcie – diamentowe oko	39
Szpara powiekowa olbrzymia (<i>macroblepharon</i>)	42
Uszkodzenie powiek	46
Grzybicze zapalenie brzegów powiek	48
Bakteryjne zapalenie brzegów powiek	50
Pasożytnicze zapalenie brzegów powiek	52
Zapalenie brzegów powiek	55
Zapalenie brzegów powiek na tle immunologicznym	59
Nowotwory powiek	61
Dwurzędowość rzęs (<i>distichiasis</i>)	69
<i>Districhiasis</i>	71
Rzęsy ectopowe (<i>ectopic cilia</i>)	72
Nieprawidłowe ułożenie rzęs (<i>trichiasis</i>)	74
Nienaturalnie długie rzęsy	76

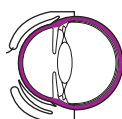
Opadanie powiek	77
Niedomykalność powiek	79
Gradówka	80
Jęczmień	81
<i>Lentigo</i> (plama barwnikowa/soczewicowata)	82
Ciała obce	83

Trzecia powieka	85
Wypadnięcie gruczołu trzeciej powieki	87
Wywinięcie chrząstki trzeciej powieki	91
<i>Plasmoma</i>	94
Grudkowe zapalenie spojówek	97
Ziarniniaki spowodowane zarażeniem <i>Leishmania</i>	99
Urazy i rozdarcia	100
Wypadnięcie trzeciej powieki	103
Nowotwory	108
Ciała obce	112
Depigmentacja wolnego brzegu trzeciej powieki	115

Spojówka	117
Skórzak (dermoid) spojówki	119
Cysty spojówki	121
Zapalenie spojówek	122
Suche zapalenie rogówki i spojówek	130
Zrosty spojówkowe (<i>symblepharon</i>)	132
Płytki polekowe	134
Mucynoza	135
Krwotoki	136
Obrzęk spojówek	138
Skaleczenia spojówek	140
Nowotwory	141

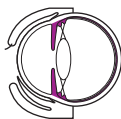

Rogówka i twardówka	143
Powierzchnowy wrzód rogówki	145
Trudno gojące się wrzody rogówki	149
Wrzody zębów	153
Głęboki wrzód rogówki	157
Przepuklina błony Descemeta (<i>descemetocoele</i>)	161

Perforacja rogówki	163
Stapiające wrzody rogówki	168
Przewlekłe powierzchowne zapalenie rogówki	171
Suche zapalenie rogówki i spojówek	177
Barwnikowe zapalenie rogówki	184
Eozynofilowe zapalenie rogówki i spojówek kotów	192
Dystrofia rogówki	196
Zwyrodnienie rogówki	201
Obrzęk rogówki	205
Nowotwory	207
Ciała obce	208
Martwak (sekwestr) rogówki kotów	212
Skórzak (dermoid)	219
Ropień rogówki	220
Zapalenie nadtwardówki	221

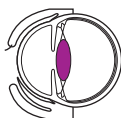
Błona naczyniowa .....

Niedorozwój tęczówki (hipoplazja)	227
Różnobarwność tęczówek (heterochromia)	229
Przetrwiała błona źreniczna	231
Zapalenie błony naczyniowej (<i>uveitis</i>)	234
Torbiele tęczówki	258
Nowotwory	261
Zanik (atrofia) tęczówki	269
Melanoza	272
Krwistek	275

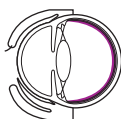
Soczewka .....

Mikrofakia (mała soczewka)	281
Szczelina (<i>coloboma</i>)	282
Stwardnienie (skleroza) jądra	283
Zaćma	285
Nadwichnięcie soczewki	305
Zwichnięcie soczewki	308

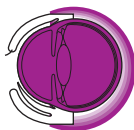

Dno oka .....

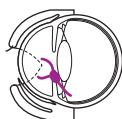
Prawidłowe dno oka	317
Odwartwienie siatkówki	319

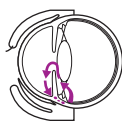
Krwotoki siatkówkowe	324
Dysplazja siatkówki	327
Hipoplazja nerwu wzrokowego	328
Zapalenie nerwu wzrokowego	329
Zwyrodnienie siatkówki	331

Gałka oczna i oczodół	333
Zapadnięcie gałki ocznej	335
Wytrzeszcz	336
Zanik gałki ocznej	338
Wolocze	339
Ropień zagałkowy	342
Zapalenie tkanki łącznej oczodołu	345
Nowotwory oczodołu	346
Ciała obce	348
Wypadnięcie gałki ocznej (<i>proptosis</i>)	349

Układ łzowy	353
Łzawienie (<i>epiphora</i>)	355
Suche zapalenie rogówki i spojówek	356
Brak perforacji punktów łzowych	357
Hipoplazja	359
Niedrożność	361
Zapalenie worka łzowego	364

Jaskra	365
Jaskra	367
Rozpoznanie	367
Klasyfikacja	369
Objawy kliniczne	371
Rozpoznanie różnicowe	375
Leczenie	377
Następstwa	381

Piśmiennictwo	383
----------------------------	-----

Skorowidz	385
------------------------	-----

Atlas okulistyki psa i kota

W jaki sposób korzystać z tego atlasu

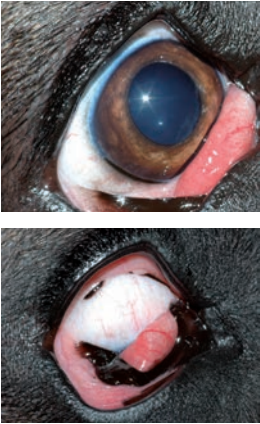
Celem niniejszego atlasu jest dostarczenie praktycznych informacji, które stanowią źródło szybkich wizualnych odniesień dla lekarzy weterynarii podczas konsultacji okulistycznych. Na każdej stronie znajduje się zdjęcie z krótkim opisem widocznych zmian, a w kolejnych częściach definicja, objawy kliniczne, możliwości terapeutyczne, rokowanie

oraz inne przydatne informacje dotyczące opisywanego przypadku.

Niżej przedstawiono przykład opisujący strukturę całego atlasu. Na kolejnej stronie znajdują się kody kolorystyczne dla poszczególnych struktur oka, a pod spodem – objaśnienia najważniejszych symboli używanych w książce.

Trzecia powieka 91

Wywinięcie chrząstki trzeciej powieki

Wywinięcie chrząstki trzeciej powieki u 6-miesięcznego doga niemieckiego.

Zbliżenie wywiniętej chrząstki (przed zabiegami operacyjnymi).

i Jest to odwinięcie na zewnątrz chrząstki w części pionowej. Prowadzi to do zmiany fizjologicznego położenia wolnego brzoju trzeciej powieki. W niektórych przypadkach może dochodzić do zawinięcia do środka (podwinięcie).

Ważne informacje

- Nie należy mylić z wypadnięciem gruczołu trzeciej powieki.
- Częściej spotykane u młodych pacjentów.

Kolorowy pasek na prawym lub lewym górnym marginesie strony oraz niewielki schemat anatomiczny ułatwiają szybką lokalizację zmiany lub poszukiwanego rozdziału.

Każde zdjęcie zawiera opis pacjenta oraz widocznych zmian.

W części „Informacje” znajdują się definicje oraz dane pomocne w identyfikacji każdej jednostki chorobowej.

Na samym dole strony znajdują się symbole ułatwiające identyfikację zmian, zrozumienie etiologii oraz możliwości farmakologicznego bądź chirurgicznego leczenia. Symbole te informują także, czy jest to stan nagły, czy istnieją jakieś specyficzne wskazania bądź przeciwwskazania dotyczące terapii, czy stan jest ostry czy przewlekły, a także jakie jest rokowanie.

W dolnej części strony znajduje się kolorowa ramka (o barwie odpowiadającej specyficznej strukturze oka), która zawiera najważniejsze punkty do zapamiętania, takie jak predyspozycje rasowe, opcje leczenia, przeciwwskazania itp.

Bliznowate podwinięcie powieki

Zbliżenie uszkodzenia rogówki w wyniku drażnienia przez włosy. Podwinięcie rzęs jest wtórne do bliznowatego podwinięcia powiek.

Ważne informacje

- W tym przypadku pourazowe zwłóknienie może utrudniać zabieg chirurgiczny powiek.
- Należy kontrolować kierunek, w którym rosną włosy, aby upewnić się, że nie będą one skierowane w stronę rogówki.

Bliznowate podwinięcie powiek u 4-letniego kota (domowy, krótkowłosey) potrąconego przez samochód.

Bliznowate podwinięcie powieki

Bliznowate podwinięcie powieki w środkowej części dolnej powieki wtórne do uszkodzenia przez śrut. Warto zwrócić uwagę na spowodowane postrzałem uszkodzenie rogówki.

Bliznowate podwinięcie powieki górnej u psa mieszańca po potrąceniu przez samochód. Przewlekłe drażnienie rogówki przez rzęsy spowodowało silne zapalenie rogówki. Zbliżenie zmętnienia rogówki i zmian barwnikowych.

i | Poparzenie skóry przez śrut może prowadzić do podwinięcia powiek wtórnie do bliznowatego ściągnięcia brzegu powiekowego.

Podwinięcie powiek w wyniku braku podparcia ze strony gałki ocznej

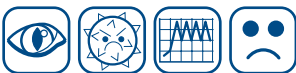
Kot domowy krótkowłosa z obustronnym podwinięciem powiek wtórnym do braku podparcia zewnętrznej części brzegu powiekowego powiek dolnych.

Zbliżenie podwinięcia bocznej powieki dolnej w wyniku braku podparcia w tkankach oka u 2-miesięcznego kocięcia.

i Atrofia gałki ocznej (*phthisis bulbi*) sprzyja wyciowaniu trzeciej powieki i podwinięciu brzegu powiekowego.

U kociąt często wynika z zakażenia wirusowego.

ATLAS OKULISTYKI PSA I KOTA

Celem tego atlasu jest zapoznanie lekarzy weterynarii praktyki ogólnej z patologią narządu wzroku w stopniu umożliwiającym szybkie rozpoznanie i zidentyfikowanie struktur objętych procesem chorobowym w obrębie gałki ocznej.

Każde zdjęcie opatrzone jest definicją danej jednostki chorobowej oraz opisem, który umożliwia jej rozpoznanie i zlokalizowanie. Książka ta zawiera również wiele informacji na temat przebiegu choroby, rozpoznania, leczenia, rokowania, predyspozycji rasowych itp.

Wszystkie zdjęcia w tym atlasie stanowią ilustrację przypadków rzeczywistych pacjentów, dlatego niektóre są proste w interpretacji, podczas gdy inne wymagają więcej wysiłku, aby dokładnie rozpoznać problem.

